

Bijdrage NVJ voor Rondetafelgesprek over de uitvoering van de Wet Open Overheid

Thomas Bruning, algemeen secretaris NVJ, Februari 2025

Hoe functioneert de WOO in de praktijk voor de journalistiek? Dat is de vraag die u aan ons heeft gesteld namens 8000 journalistieke beroepsbeoefenaars. Mijn collega's van VVOJ en FTM hier aan tafel zullen de weerbarstige praktijk schetsen, ik richt mij op twee concrete oplossingsrichtingen die de wet beter kunnen maken.

De ambitie van de WOO is helder: een transparante overheid, die openbaarheid als uitgangspunt neemt. De noodzaak daarvan is evident. Twee woorden volstaan: *aardgas* en *toeslagen*. Democratische controle vereist volledige toegang tot informatie. Maar de praktijk laat zien dat de overheid nog lang niet voldoet aan de beloften van de wet. Wachttijden zijn langer geworden, en in plaats van een actief openbaar makende overheid zien we vooral afhoudend gedrag en bureaucratische obstructie.

Structurele problemen: de praktijk blijft achter

In plaats van een overheid die transparantie als plicht beschouwt, zien we een cultuur waarin WOO-verzoeken als risico of kostenpost worden gezien. Dit leidt tot strategische vertraging en onnodige juridische procedures.

Een schrijnend voorbeeld is de [persoonlijke blokkade](#) door minister Wiersma bij het verstrekken van stikstofcijfers van boerenbedrijven na een reeds lange WOO-procedure bij de rechter. Dergelijke obstructies ondermijnen de kern van de wet en ondergraven het vertrouwen in de overheid.

Een ander recent voorbeeld is [de gemeente Amsterdam](#), die weigert inzicht te geven in de overwegingen achter een verhoging van de OZB-belasting. Burgers krijgen geen antwoord op de vraag waarop de verhoging is gebaseerd, terwijl transparantie hierover essentieel is voor het publieke debat. Dit soort afhoudend gedrag is symptomatisch voor de manier waarop overheden met WOO-verzoeken omgaan: als iets dat moet worden beperkt in plaats van gefaciliteerd.

Om dit te verbeteren, zijn twee structurele ingrepen nodig: betere digitale toegankelijkheid en een onafhankelijke rol voor WOO-ambtenaren.

1. Een digitaal toegankelijk systeem

De WOO mist de digitale infrastructuur die nodig is voor een écht open en controleerbare overheid. Momenteel worden grote WOO-verzoeken vertraagd omdat ambtenaren handmatig informatie moeten verzamelen en controleren. Veel gemeenten en ministeries beschikken simpelweg niet over de systemen en menskracht om deze verzoeken efficiënt te verwerken.

Een goed ingericht digitaal systeem biedt twee voordelen: journalisten en burgers kunnen direct zien welke informatie beschikbaar is, en ambtenaren kunnen verzoeken sneller en efficiënter afhandelen. Dit voorkomt onnodige juridische procedures en schept duidelijkheid over openbaarmaking. Zo'n systeem moet direct bij de invoer rekening houden met privacybelangen en derde partijen, maar altijd met het uitgangspunt van openbaarheid.

Investeren in transparante digitale archivering is geen luxe, maar een noodzaak. Zonder goede systemen blijven we vastzitten in eindeloze vertragingen, juridische strijd en een cultuur van geslotenheid. Dit kost geld, maar een democratie kost geld. En de prijs van geslotenheid is veel hoger—denk aan de toeslagenaffaire en de misstanden rond aardgaswinning.

2. Een onafhankelijke taak voor de WOO-ambtenaar

Naast een goed digitaal systeem zijn ook onafhankelijke functionarissen nodig binnen de overheid die zich inzetten voor openbaarheid. De WOO-ambtenaar moet een dienende taak hebben: het faciliteren van openbaarheid, zonder politieke inmenging of communicatie-afdelingen die de besluitvorming sturen.

Hoe sterker de onafhankelijke positie van deze functionaris is gewaarborgd, hoe beter deze zijn werk kan doen. Momenteel zien we dat journalisten ambtenaren met wantrouwen benaderen, omdat hun rol vaak onder druk staat van politieke en juridische belangen. Als de WOO-ambtenaar primair wordt belast met transparantie, vervalt dit wantrouwen en wordt het openbaarheidsprincipe serieus genomen.

Deze functionarissen mogen niet onder juridische zaken, communicatie of politieke aansturing vallen. Alleen door hun onafhankelijkheid te borgen, kunnen zij optimaal functioneren als brug tussen overheidsinformatie en burgers. Dit voorkomt dat politieke belangen of strategische vertragingen het WOO-proces frustreren.

Conclusie

Het probleem zit niet bij de ambtenaren zelf, maar bij de systemen en de politieke druk die openbaarheid bemoeilijken. Met serieuze investeringen in digitale infrastructuur en onafhankelijke uitvoerders, kunnen we de WOO echt laten werken zoals bedoeld. Openbaarheid moet geen risico of kostenpost zijn, maar een vanzelfsprekende plicht van de overheid.

Wij rekenen op uw steun om deze noodzakelijke verbeteringen door te voeren.

Zie ook het witboek WOO: <https://www.villamedia.nl/artikel/journalisten-brengen-witboek-uit-voor-ambtenaren-om-de-wet-open-overheid-te-verbeteren>

Deze bijdrage is mede tot stand gekomen dankzij de inbreng van **Brenno de Winter**, expert op het gebied van informatiebeveiliging, privacy en ICT. Tevens onderzoeksjournalist, schrijver, lector en WOO-expert